

УДК 338.48-4

Мартинюк В.С.¹, Траченко Л.А.²

¹студентка, Одеський національний морський університет, м. Одеса

²д-р. екон. наук, професор, Одеський національний морський університет,
м. Одеса

РЕКРЕАЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ УКРАЇНИ У КОНТЕКСТІ ВІДНОВЛЕННЯ КРАЇНИ ПІСЛЯ ВІЙНИ

Стійкість повоєнного відновлення значною мірою залежить від здатності держави активувати внутрішні фактори зростання, серед яких рекреаційний потенціал має подвійний ефект: економічний (зайнятість, розвиток МСП, податкові надходження) і соціальний (реабілітація, згуртованість громад) [1].

Під рекреаційним потенціалом у цій роботі розуміється сукупність природних, культурно-історичних, інфраструктурних, людських та інституційних ресурсів, придатних для організації відпочинку, оздоровлення, туризму й зміцнення психічного здоров'я населення; таке розуміння узгоджується з сучасною науковою літературою щодо «туристично-рекреаційного потенціалу» як властивості дестинації формувати й реалізовувати попит на послуги [2]. Воєнні руйнування, мінна небезпека і вимушена міграція змінили карту попиту та доступності ресурсів, тому

повоєнна стратегія має поєднувати безпекові стандарти, реабілітаційні практики і «зелену» трансформацію.

Нормативнополітичний контекст відновлення задається державними планами та регіональними стратегіями, однак практична реалізація рекреаційних проєктів потребує опори на перевірені інструменти економічної географії. До таких інструментів належить кластерний підхід: національні парки, курорти та культурні квартали виконують роль «якорів», навколо яких формуються мережі маршрутів, розміщення, харчування та дозвілля. Дослідження останніх років доводять, що кластеризація підвищує конкурентоспроможність регіональних туристичних систем і критично залежить від безпекового чинника в умовах воєнного/післявоєнного середовища [3].

Економічний ефект у перші повоєнні роки найшвидше проявляється через внутрішній туризм і короткі поїздки вихідного дня. Спостерігається перезбір внутрішнього попиту на безпечні дестинації з доступом до медичних і реабілітаційних послуг, екота етномаршрутів, а також цифрових сервісів бронювання; регіони з нижчим рівнем ризику й кращою логістичною доступністю стають «вікнами росту» для МСП у сфері послуг [1]. У такій конфігурації національні парки, пам'ятки природи та курортні території відіграють роль «якорів» для кластерів, тоді як міські культурні маршрути підтримують розвиток креативної економіки.

Повоєнна специфіка вимагає розмежування безпечних і умовно безпечних територій та запровадження уніфікованих стандартів безпеки для рекреаційних послуг: сертифікації маршрутів (позначення розмінованих ділянок, наявність укриттів і медпунктів), протоколів інформування відвідувачів, навчання персоналу з домедичної допомоги та кризових комунікацій. На практиці це слід закріплювати у місцевих програмах розвитку туризму та «паспортів» об'єктів із посиленням на дані відповідальних органів. Без безпеки рекреаційний потенціал не монетизується; репутаційні втрати в цифрових відгуках і медіа створюватимуть довгий негативний ефект [3].

Важливою складовою повоєнної рекреації є програми медичної, психологічної та соціальної реабілітації. Курорти й санаторнокурортні заклади, що мають природні лікувальні ресурси, здатні інтегрувати медичні протоколи і програми психологічної підтримки ветеранів, ВПО та родин загиблих. Включення санаторнокурортного компонента в регіональні програми відновлення дає «подвійну дивіденду»: зменшує навантаження на систему охорони здоров'я та генерує локальну зайнятість.

Цифровізація виступає горизонтальним прискорювачем. Йдеться про цифрові карти безпеки (розмінування, укриття, медпункти), систему ебронювання, єдині реєстри локацій і подій, а також відкриті дані про відвідуваність. Саме відкриті дані й панелі моніторингу дозволяють органам влади і громадам відстежувати ефект від проєктів, коригувати маркетинг і пріоритети інвестицій, а бізнесу – оптимізувати ціноутворення та завантаження.

Інвестиційні рішення мають спиратися на критерії «готовності до прийому»: транспортна доступність; підтверджена безпека; наявність мінімальної інфраструктури; кадрова база; екологічні обмеження; цифрова видимість. Оцінка проєктів здійснюється з огляду на їхню екологічну й соціальну стійкість та з урахуванням режимів охоронних територій. Для масштабування потрібна уніфікація вимог до контенту й даних (єдиний довідник маршрутів, таксономія локацій, відкриті API), що зменшує транзакційні витрати бізнесу і підвищує якість державної координації.

Отже, рекреаційний потенціал України є важливим чинником повоєнного відновлення, який поєднує економічний розвиток і соціальну реабілітацію населення. Його ефективне використання потребує безпеки, цифровізації, кластерного підходу та розвитку внутрішнього туризму. Розбудова рекреаційної інфраструктури й підтримка місцевих ініціатив сприятимуть сталому розвитку регіонів і зміцненню позитивного іміджу України.

Список використаних джерел:

1. Павлюк С. І. Стан розвитку галузі туризму в умовах війни та перспективи відновлення. *Економіка та суспільство*. 2025. Вип.72. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/5811> (дата звернення: 16.10.2025).

2. Шулла Р. С., Попик М. М., Пітюлич М. М. Туристично- рекреаційний потенціал регіону: сутність і фактори впливу. *Бізнес Інформ*. 2024. №3. С. 71–79.

3. Голод А. П., Крижанівський Т. Я., Дудаш О. І. Розвиток туристичних кластерів як стратегічний напрям регіональної політики. *Економіка та суспільство*. 2024. Вип. 70. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/download/5447/5390/> (дата звернення: 16.10.2025).